

ارائه مدل نظام کنترل‌های داخلی در سازمان تأمین اجتماعی با رویکرد مدیریت ریسک

اسماعیل کاظمی^۱، حمزه محمدی خشوئی^۲، محسن دستگیر^۳

چکیده

هدف: هدف این پژوهش ارائه مدلی برای کنترل‌های داخلی در سازمان تأمین اجتماعی با رویکرد مدیریت ریسک می‌باشد.

روش: روش این پژوهش از لحاظ ماهیت از نوع تحقیقات اکتشافی است و از لحاظ هدف از نوع پژوهش‌های کاربردی است. جامعه آماری این پژوهش ۳۴۰ نفر از کارکنان بخش مالی سازمان تأمین اجتماعی است. جهت جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز در پژوهش حاضر از مصاحبه و پرسش‌نامه بهره‌گیری شده است و برای بررسی فرضیه‌ها آمار استنباطی و آزمون‌های معادلات ساختاری به کار گرفته شده است.

یافته‌ها: یافته‌های حاصل از پژوهش نشان داد که در سازمان تأمین اجتماعی سیستم بانک درآمد، سیستم تعهدات قانونی، حقوق و دستمزد، سیستم دفترداری مالی، سیستم اموال منقول و غیرمنقول، سیستم مدیریت مالی و الزامات صدور چک به ترتیب بیشترین میزان تأثیر را بر کنترل‌های داخلی و به تبع آن بر مدیریت ریسک در سازمان تأمین اجتماعی دارند.

نتیجه‌گیری: نتایج نشان داد از عوامل مؤثر بر مدیریت ریسک می‌توان به اثربخشی کنترل‌های داخلی و مؤلفه‌های مؤثر بر کنترل‌های داخلی اشاره کرد. از جمله تأثیرگذارترین عوامل مؤثر بر اثربخشی کنترل‌های داخلی در سازمان تأمین اجتماعی می‌توان به سیستم دفترداری مالی اشاره کرد.

واژه‌های کلیدی: کنترل‌های داخلی، مدیریت ریسک، سازمان تأمین اجتماعی

۱- دانشجوی دکتری حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، کارمند سازمان تأمین اجتماعی استان اصفهان.

۲- دکتری حسابداری، استادیار گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان) (نویسنده مسئول)

khoshouei@khuif.ac.ir

۳- دکتری حسابداری، استاد گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان).

۱. مقدمه

امروزه دیگر موضوعاتی مثل نظام نوین راهبری بنگاه‌ها، مدیریت ریسک و کنترل داخلی به قدری به موضوع تعالی سازمانی و بهبود عملیات در بنگاه‌ها گره خورده است که عدم توجه کافی به آن‌ها بدون شک به معنی خروج از دنیای کسب‌وکار موفق است. جهان فعلی ما با چالش‌های فراوان ناشی از اقتصاد دانش پایه، شدت گرفتن سرسام‌آور تغییرات در زمینه‌های گوناگون، افزایش روزافزون انتظارات مشتریان، افزایش رقابت در ابعاد مختلف، افزایش آسیب‌پذیری جدی اقتصاد جهانی و بسیاری پدیده‌های نوظهور دیگر روبرو است. پایداری بنگاه‌ها در چنین محیط پرتلاطم کسب‌وکار، به‌طور یقین، مستلزم برخورداری از نظام راهبری اثربخش، مدیریت هرچه بهتر ریسک دستیابی به اهداف راهبردی و استقرار کنترل داخلی مناسب به‌منظور حصول اطمینانی معقول برای تحقق اهداف یادشده است (خدای‌پور و همکاران، ۱۳۹۴). گستردگی و پیچیدگی روزافزون سازمان‌ها در جهان پیشرفته‌ی امروز، فشارهای ناشی از کمبود منابع، افزایش سطح رقابت، وجود انواع مخاطرات در زمینه‌های مختلف مالی، اداری و تجاری که هدف‌ها و سیاست‌های سازمانی را خواه از درون و خواه از بیرون سازمان تهدید می‌کند موجب شده است تا کنترل اثربخش منابع و فعالیت‌ها، به‌عنوان مسئله‌ای حائز اهمیت، مورد توجه ارکان راهبری هر سازمان قرار گیرد (هان و چن و دگونگ یون، ۲۰۲۰). کنترل‌های داخلی به‌عنوان عاملی بسیار مهم در اداره‌ی بهینه سازمان‌ها، می‌تواند نقش مهم و با اهمیتی را در این خصوص ایفا نماید. کنترلی داخلی مطلوب به همراه تقویت نظام‌های کنترلی مؤثر و کارآمد موضوعی بدیهی و ضروری است و ضعف آن، خسارات و زیان‌های قابل توجه و سنگینی به‌بار می‌آورد (شیروانی و فتحی، ۱۳۹۸).

بنابراین استقرار سیستم کنترل داخلی در هر سازمان امری ضروری به حساب می‌آید. از طرف دیگر شناسایی و مدیریت ریسک در برنامه‌ریزی‌های سازمان به‌منظور تصمیم‌گیری و پایش آن‌ها توسط مدیران امروزه اجتناب‌ناپذیر است. سازمان‌ها برای شناسایی تمام ریسک‌هایی که در کسب‌وکارشان با آن‌ها روبه‌رو می‌شوند، اعم از اجتماعی، محیطی، مالی و عملیاتی و غیره به‌منظور تشریح چگونگی مدیریت آن‌ها در یک سطح پذیرفته‌شده، به‌شدت در فشار هستند (درک بار و هلن برون، ۲۰۲۲). در این راستا، استفاده از مدیریت ریسک در سازمان، با شناخت مزیت‌های آن نسبت به رویکردهایی با نظارت پایین‌تر، گسترش یافته است. در این بین کنترل‌های داخلی به‌گونه‌های مختلف به مدیریت ریسک کمک می‌کند. در نتیجه، با امعان نظر به نقش کلیدی مدیریت ریسک در واحدهای اقتصادی شامل شناسایی رویدادهای بالقوه مؤثر بر واحد، عکس‌العمل مناسب نسبت به ریسک‌های موجود و ایجاد اطمینان معقول از دستیابی به اهداف واحد اقتصادی، پیاده‌سازی مدیریت ریسک نیازمند وجود بستری مناسب جهت حصول اطمینان از تحقق اهداف مورد نظر است. بستر مذکور می‌تواند نقش حمایتی و تسهیل‌کننده برای مدیریت ریسک ایفا نماید. مطالعه محیط عملیاتی، قانونی و گزارشگری

مالی واحدهای اقتصادی موفق، مبین وجود شبکه گسترده‌ای از کنترل‌های داخلی در کلیه اضلاع واحد اقتصادی است و باتوجه به تقرب اهداف کنترل‌های داخلی و مدیریت ریسک به‌رغم وجود نقاط افتراق، به‌نظر می‌رسد پیاده‌سازی مدیریت ریسک بر بستر کنترل‌های داخلی می‌تواند متضمن موفقیت مدیریت ریسک در دستیابی به اهداف مورد نظر باشد (نادری نورعینی و خانزاده، ۱۳۹۷).

در این بین برخی پژوهش‌ها (برای نمونه خولخاچیوا و همکاران^۱، ۲۰۲۲) نشان دادند مدل توسعه‌یافته کنترل داخلی ریسک‌محور به شناسایی مشکلات موجود در سازمان در مدیریت ریسک کمک می‌کند تا از عملکرد کارآمد و مستمر سازمان اطمینان حاصل شود. هان و هوی^۲ (۲۰۲۱) نشان دادند بین کنترل‌های داخلی و عملکردهای مدیریت ریسک در شرکت‌ها رابطه معناداری وجود دارد. باکار و همکاران^۳ (۲۰۲۰) نیز نشان دادند مؤلفه‌های کنترل داخلی از مشارکت‌کنندگان قوی در مدیریت ریسک هستند. علاوه بر این و کیلی فرد و همکاران (۱۳۹۲) نشان دادند که در صورت وجود ضعف و نارسایی در سیستم کنترل‌های داخلی، شاخص ریسک سیستماتیک شرکت‌ها افزایش می‌یابد. یافته‌های تحقیق فندرسکی و صفری گرایلی (۱۳۹۷) بیانگر آن است که اثربخشی کنترل داخلی، موجب کاهش ریسک سقوط قیمت سهام شرکت‌ها می‌شود. باتوجه به نتایج پژوهش‌های انجام‌شده در خصوص عوامل مؤثر بر کنترل‌های داخلی و همچنین تأثیری که کنترل‌های داخلی می‌تواند بر مدیریت ریسک داشته باشد، می‌توان بیان کرد که تاکنون پژوهشی جامع و کامل در این خصوص انجام نشده است. لذا، به‌منظور پر کردن شکاف تحقیقاتی موجود، این پژوهش درصدد تدوین مدلی برای کنترل‌های داخلی در سازمان تأمین اجتماعی جهت مدیریت ریسک است. باتوجه به فقدان پژوهش جامع در سازمان تأمین اجتماعی در خصوص عوامل اثربخش در کنترل‌های داخلی و تأثیر این عوامل بر مدیریت ریسک، مدلی برای ارتقا دانش در زمینه کنترل‌های داخلی در سازمان تأمین اجتماعی جهت مدیریت ریسک طراحی شده است که حاصل دیدگاه خبرگان مختلف در این حوزه بوده و دیدگاه جامع و وسیعی در خصوص کنترل‌های داخلی و سازوکارهای لازم جهت اثربخشی آن برای مدیریت ریسک در سازمان تأمین اجتماعی ارائه می‌نماید که از طریق آن جامعه هدف نیازمندی‌های خود را تشخیص داده و درصدد کسب موفقیت و پیشرفت در این حوزه برمی‌آیند. برای رسیدن به این هدف ابتدا با بررسی منابع مکتوب کلیه عوامل مؤثر در حوزه مدیریت ریسک و کنترل‌های داخلی در سازمان تأمین اجتماعی مطالعه شده و شاخص‌های اندازه‌گیری مدیریت ریسک و کنترل‌های داخلی در سازمان از آن‌ها استخراج شد. سپس از طریق انجام مصاحبه با خبرگان عوامل و مؤلفه‌های علی در زمینه مدیریت ریسک و عوامل مؤثر بر کنترل‌های داخلی در سازمان تأمین اجتماعی شناسایی شد. در ادامه پرسش‌نامه کیفی جهت مدل‌سازی معادلات

1- Khulkhachieva et al

2- Hanh & Huy

3- Bakar et al

ساختاری طراحی و پس از جمع‌آوری داده‌ها از خبرگان و تجزیه و تحلیل آن و تأیید مدل توسط خبرگان، مدل نهایی اجرا گردید.

ضرورت وجود سیستم کنترل داخلی در سازمان‌ها، امروزه به‌خوبی احساس می‌گردد؛ چراکه سیستم کنترل داخلی اگر به‌درستی طراحی و اجرا گردد، باعث دقت عمل و کارایی سیستم‌های اطلاعاتی می‌شود و کیفیت گزارشگری سازمان را بهبود بخشیده و مطابقت آن با قوانین موضوعه را سبب می‌شود. از این‌رو طراحی و اجرای مطلوب کنترل‌های داخلی در سازمان از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است. به‌همین دلیل، مدیران سازمان باید برای تأمین اطمینان نسبی از دستیابی به هدف‌های پیش‌بینی‌شده، حسن اجرای فعالیت‌ها در کلیه زمینه‌ها، جلوگیری از هرگونه تخلف مالی، تقلب و استفاده نادرست از منابع و دارایی‌ها و تحقق مسئولیت پاسخ‌گویی و حساب‌دهی نسبت به فعالیت‌های انجام‌شده، به طراحی و اجرای سامانه کنترل داخلی مناسب بپردازند (اسماعیلی‌کیا و سلیمانی‌زاده، ۱۳۹۷). علاوه‌براین پایین‌بودن کیفیت کنترل داخلی می‌تواند منتهی به اتخاذ تصمیمات نامناسب و پریسک ازسوی مدیران گردد که در نتیجه آن احتمال شکست این تصمیمات افزایش خواهد یافت. ازسوی دیگر فشارهای ناشی از کمبود منابع و افزایش رقابت و وجود انواع ریسک و خطرات در کلیه زمینه‌ها، اهداف و سیاست‌های سازمان را چه از بیرون و چه از درون تهدید می‌کند، همگی این عوامل موجب شده است که افکار مدیریت به مسائل و موارد بی‌شماری معطوف گردد و عملاً کنترل مستقیم و مدیریت ریسک انفرادی سازمان‌ها غیرممکن شده است. کنترل غیرمستقیم عملیات سازمانی و دوری مدیران ارشد از تمامی فعالیت‌های واحد تجاری باعث گردیده است تا مدیریت برای انجام وظیفه‌های مستقیم خود، به استقرار یک سیستم اثربخش کنترل داخلی به‌عنوان جزئی لاینفک از سیستم مدیریت کارآمد روی آورد (ذبیح‌زاده و همکاران، ۱۳۹۹). بنابراین، برای کنترل‌های داخلی الگوهای متنوعی طراحی و معرفی شده‌اند، این سیستم‌ها همواره دارای نقاط ضعف و قوتی هستند. در این بین مهم‌ترین و معروف‌ترین سیستم‌های کنترل داخلی از نظر جامعیت، اثربخشی و گستردگی در کاربرد، الگوی طرح‌شده ازسوی کمیته سازمان‌های پشتیبان (مستول) کمیسیون تردوی ملقب به کوزو است. لذا، هدف این پژوهش ارائه مدلی برای کنترل‌های داخلی در سازمان تأمین اجتماعی جهت مدیریت ریسک می‌باشد. شناسایی عوامل تأثیرگذار بر کنترل‌های داخلی و تأثیری که کنترل‌های داخلی می‌توانند بر مدیریت ریسک داشته باشند، می‌تواند برای سازمان تأمین اجتماعی بسیار بااهمیت باشد. زیرا شناسایی این عوامل می‌تواند از اتلاف منابع سازمان جلوگیری کرده و موجب کاهش هنجارشکنی و تخطی از هنجارهای اخلاقی و قانونی در عملکرد اداری، مالی و مدیریت ریسک سازمانی شود.

در سازمان تأمین اجتماعی هم که عمده فعالیت‌های آن در سمت و سوی مالی قرار دارد و بعد از دولت، بزرگ‌ترین بودجه کشور را در اختیار دارد (در سال ۱۴۰۲ مبلغ ۷۵۰ هزار میلیارد تومان)

وجود و استقرار سیستم کنترل های داخلی برای نظارت بر امور مالی و مدیریت ریسک جزء ضروریات محسوب می شود. به همین دلیل، برای کنترل های داخلی الگوهای متنوعی طراحی و معرفی شده اند، این سیستم ها همواره دارای نقاط ضعف و قوتی هستند، از مهم ترین دلایل ضعف سیستم کنترل های داخلی در سازمان تأمین اجتماعی، سنتی بودن سیستم، غیرعلمی بودن، سلیقه ای اجراء شدن کنترل ها در بیشتر استان های کشور و به روز نشدن آن است.

بنابراین سؤال اصلی این پژوهش عبارت است از "الگوی عملیاتی بهینه نظام کنترل های داخلی با رویکرد مدیریت ریسک در سازمان تأمین اجتماعی" کدام مدل است؟

۲. چهارچوب نظری پژوهش

در سال های اخیر کنترل های داخلی به دلیل نقش مؤثر آن در افزایش کیفیت گزارشگری مالی و قابلیت اعتماد صورت های مالی اهمیت روزافزونی یافته است و قانونگذاران و سازمان های حرفه ای نیز توجه ویژه ای به کنترل های داخلی و ارزیابی دوره ای آن دارند. به نحوی که طبق دستورالعمل داخلی بورس اوراق بهادار و فرابورس ایران، هیئت مدیره شرکت ها می بایست سیستم کنترل های داخلی مناسب و اثربخش را برای نیل به اهداف سازمان و حفاظت از دارایی ها به کار گیرند. طبق مفاد این دستورالعمل مدیریت سازمان باید سیستم کنترل های داخلی آن را حداقل سالانه مورد ارزیابی قرار دهد و گزارش کنترل های داخلی را جهت ارائه به سرمایه گذاران و سهامداران ارائه کند. حسابرسان مستقل نیز می بایست در گزارش خود نسبت به مناسب و اثربخش بودن کنترل های داخلی اظهار نظر کنند (نیک جو و همکاران، ۱۴۰۰). در صورت اثربخش بودن کنترل های داخلی در سازمان، مدیران از گزارش های حسابداری و مالی در فرایند تصمیم گیری خود بهره بیشتری خواهند برد و اطمینان معقولی از اجرای دقیق و منظم رویه های مالی و اداری در سازمان به دست خواهد آمد. در واقع سیستم کنترل های داخلی کارآمد موجب اعتباربخشی به گزارش های حسابداری تهیه شده می گردد (ارجمندنژاد، ۱۳۹۵).

اساس تفکر چهارچوب کنترل داخلی بر پایه کنترل قرار دارد به این معنا که هرگونه کاستی، نارسایی، ناکارایی و عدم اثربخشی در دستیابی به اهداف به عنوان یکی از اجزای لاینفک سیستم کنترل شناخته شده است، اما تغییرات محیطی از جمله تغییرات سریع تکنولوژی و فناوری اطلاعات، محیط و رقابتی انواع ریسک های مختلف را اعم از ریسک های عملیاتی و مالی بر واحد اقتصادی تحمیل کرده است. واحدهای اقتصادی برای رویارویی با ریسک های مختلف نیاز به استقرار یک مدیریت ریسک اثربخش دارند و برای اداره، کنترل و کاهش ریسک ها به یک سیستم کنترل داخلی اثربخش نیاز است (وودز و همکاران، ۲۰۰۸). مدیریت ریسک فرایندی پویا و تکرارشونده جهت شناسایی و تجزیه و تحلیل خطرات

و ریسک‌های موجود در مسیر دستیابی به اهداف سازمان است. در بخش مدیریت ریسک به‌طور کلی ممکن است بازنگری در کنترل‌های داخلی ضرورت یابد تا بدین‌وسیله ریسک‌های جدید یا ریسک‌هایی که پیش‌از این جزو ریسک‌های غیرقابل کنترل قلمداد شده‌اند، به شیوه‌ای مناسب مورد بررسی قرار گیرند. مضافاً لازم به ذکر است در چهارچوب جدید، خطر ذاتی و خطر تقلب (دستکاری) نقش مهم‌تری در مدیریت ریسک ایفاء می‌کنند و روند مدیریت ریسک که شامل شناسایی ریسک، تحلیل ریسک و واکنش به آن است به‌طور مفصل‌تری مورد تأکید قرار گرفته است (صراف و همکاران، ۱۳۹۴).

بعد از رسوایی‌ها و ناکامی‌های متعدد تجاری مثل انرون^۱ در سال ۲۰۰۱ و ورلد کام^۲ در سال ۲۰۰۲، موجب درخواست‌هایی برای مدیریت ریسک و نظام راهبری بنگاه پیشرفته‌تر شد. در پاسخ به نیاز برای رهنمودی مبتنی بر اصول به‌منظور کمک به واحدهای تجاری در طراحی و استقرار رویکردی برای مدیریت ریسک در سطح کل بنگاه، کوزو گزارش «مدیریت ریسک بنگاه- چهارچوب یکپارچه^۳» را منتشر ساخت. این گزارش در سال ۲۰۰۴ و با همراهی مؤسسه حسابرسی پرایس واترهاوس کوپرز^۴ منتشر شد. در این چهارچوب بسط‌یافته، کنترل داخلی به‌عنوان بخش جدایی‌ناپذیر مدیریت ریسک بنگاه دیده شده‌است. این چهارچوب، بر پایه مفاهیم کنترل داخلی و با تمرکز عمیق بر موضوع مدیریت ریسک بنگاه بسط یافته است (کوزو^۵، ۲۰۰۴). مدیریت ریسک سازمانی، از کنترل داخلی، گسترده‌تر است. بدین‌معناکه مدیریت ریسک سازمانی، به تشریح کنترل داخلی پرداخته و تمرکز مستقیم و بیشتری بر مفهوم ریسک دارد. کنترل داخلی، بخش جدایی‌ناپذیری از مدیریت ریسک سازمانی است، در حالی‌که مدیریت ریسک سازمانی خود بخشی از فرآیند راهبری است (مولر^۶، ۲۰۱۱).

مدیریت ریسک با یک رویکرد کلی‌نگر در زمینه کنترل مطلوب عملکرد، ایفای نقش می‌نماید. اجرای سیستم مدیریت ریسک، عملکرد سازمان را بهبود خواهد بخشید و وضعیت سازمان را متناسب با رشد صنایع و رقباتی فعال، ارتقا خواهد داد (حسینی و همکاران، ۱۳۹۳). مدیریت ریسک چهار گروه از اهداف مدیریتی را مورد ملاحظه قرار می‌دهد که شامل اهداف استراتژیک سطح کلان، اثربخشی و کارایی عملیات، قابلیت اتکای گزارشگری، و رعایت قوانین و مقررات می‌باشد (گلیناس و دول^۷، ۲۰۰۸). مرنا و الثانی^۸ (۲۰۰۸) معتقدند که فرآیند مدیریت ریسک باید پویا بوده و به‌طور منظم مورد تجدیدنظر قرار گیرد. مدیریت ریسک اقدامی برای کاهش هرخطری است که می‌تواند به سازمان در

-
- 1- Enron
 - 2- WorldCom
 - 3- Enterprise Risk Management Integrated Framework (ERM)
 - 4- Price Waterhouse Coopers
 - 5- The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO)
 - 6- Moeller
 - 7- Gelinas & Dull
 - 8- Merna & Al-Thani

راه رسیدن به اهدافش آسیب برساند و سازمان را قادر می‌سازد که به‌نحو بهتری ریسک‌های متداول در فعالیت خود را اداره نماید. به‌عبارت‌دیگر مدیریت ریسک به مفهوم سنجش ریسک و سپس اعمال استراتژی‌های مناسب دلالت می‌کند. مدیریت ریسک به سازمان کمک می‌کند تا به چشم‌اندازش دست یابد و از خطرهای و شگفتی‌های بین راه اجتناب کند (پانتر، ۱۳۹۱). سازمان‌ها همواره روش‌هایی را برای مقابله با عدم اطمینان‌های کاری جستجو می‌کنند، در این راستا مدیریت ریسک به‌عنوان ابزاری کارآمد برای مدیران سازمان‌ها معرفی شده است. در واقع مدیریت ریسک فرایند ارزیابی ریسک و طراحی استراتژی‌هایی برای شناخت ریسک است. شناسایی و مدیریت ریسک به‌عنوان یکی از رویکردهای جدید است که برای تقویت و ارتقای اثربخشی سازمان‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد (بابایی و وزیرزنجانی، ۱۳۸۴). در این بین مدیریت، پاسخگوی مدیریت ریسک بنگاه خواهد بود. با توجه به این موضوع، مدیریت برای ارزیابی پروژه‌ها، نظارت بر خدمات و پیشنهاد برای بهبود آن‌ها، به کمک نیاز دارد. وظیفه نظام کنترل داخلی می‌تواند مدیر را در این راه یاری رساند و این نیاز وی را برآورده نماید (استاکیوکاس و روپسیس^۱، ۲۰۰۵).

سوتارتو و مرتقی^۲ (۲۰۲۲) در پژوهشی به بررسی این موضوع که آیا بین مدیریت ریسک و کنترل داخلی و دستیابی به هدف، همبستگی وجود دارد یا خیر و اینکه چقدر این همبستگی قوی است، پرداختند. نتایج نشان داد که مدیریت ریسک دارای همبستگی متوسط با دستیابی به هدف است، در حالی که کنترل داخلی دارای همبستگی قوی با دستیابی به هدف است. هم‌چنین، مدیریت ریسک و کنترل داخلی به‌طور هم‌زمان با دستیابی به هدف در درجه همبستگی قوی، همبستگی دارند.

خولخاچویا و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهشی مدلی از کنترل داخلی ریسک‌محور ارائه دادند که هدف اصلی آن شناسایی صحیح عوامل خطر مؤثر بر تولید و نتایج مالی یک سازمان کشاورزی است. نتایج نشان داد مدل توسعه‌یافته کنترل داخلی ریسک‌محور به شناسایی مشکلات موجود در سازمان در مدیریت ریسک کمک می‌کند تا از عملکرد کارآمد و مستمر یک سازمان کشاورزی اطمینان حاصل شود.

هان و هوی^۳ (۲۰۲۱) در پژوهشی به بررسی ارتباط بین کنترل داخلی، حساسی داخلی و مدیریت ریسک در شرکت‌های ویتنام پرداخته‌اند. نتایج نشان داد که کنترل داخلی در شرکت‌ها به حفاظت از دارایی‌های شرکت و اطمینان از قابلیت اطمینان اطلاعات و حمایت از اثربخشی سازمان کمک می‌کند. هم‌چنین نتایج نشان داد که بین حساسی داخلی، کنترل داخلی و حکمرانی خوب رابطه مثبتی وجود دارد. علاوه‌براین نتایج نشان داد بین کنترل‌های داخلی و عملکردهای مدیریت ریسک در شرکت‌ها

1- Staciokas & Rupsys

2- Sutarto & Murtaqi

3- Hanh & Huy

رابطه معناداری وجود دارد.

باکار و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهشی از مدل رگرسیون چندگانه برای آزمایش اینکه آیا مؤلفه‌های کنترل داخلی بر مدیریت ریسک تأثیر دارد و کدام مؤلفه‌های کنترل داخلی به‌عنوان تعیین‌کننده اصلی مدیریت ریسک عمل می‌کند، استفاده کردند. یافته‌ها نشان می‌دهد که مؤلفه‌های کنترل داخلی به‌ویژه ساختار کسب‌وکار، فلسفه کسب‌وکار، و تخصیص قدرت و مسئولیت از مشارکت‌کنندگان قوی در مدیریت ریسک هستند. این نشان می‌دهد که سازمان‌ها باید نقش کنترل داخلی را در مدیریت ریسک در نظر بگیرند.

لیسنواتی و آپولو^۱ (۲۰۲۰) در تحقیقی به بررسی رابطه اجرای کنترل داخلی، مقررات و تقلب با مدیریت ریسک پرداختند. مدل‌های تحقیق تا حدی از فرضیه‌ها حمایت می‌کند که از نظر آماری اثرات مثبت و معنی‌داری از رابطه بین کنترل داخلی، مقررات، مدیریت ریسک و تقلب دارند.

ثابت و همکاران^۲ (۲۰۱۹)، به بررسی تأثیر اثربخشی کنترل‌های داخلی بر مدیریت ریسک سازمانی بر اساس توصیه‌های کوزو پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان داد که حسابرسان داخلی با تقویت نقش حسابرس داخلی و بالابردن سطح استقلال و عینیت آن، نقش اساسی در بهبود مدیریت ریسک سازمان و کنترل‌های داخلی آن دارند.

ولی‌نیا و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی به بررسی اثر ضعف کنترل‌های داخلی بر تغییرات بازده سهام، مدیریت سود واقعی و ریسک شرکت‌ها پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که ضعف ساختار کنترل داخلی اثر معنی‌داری بر تغییرات بازده سهام شرکت‌های مورد مطالعه دارد. همچنین شرکت‌های با ضعف ساختار کنترل داخلی دستکاری فعالیت‌های واقعی (مدیریت سود واقعی) بیشتری انجام می‌دهند و ریسک مالی بیشتری دارند.

غفاری قاضیانی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی به ارائه الگوی ضعف کنترل‌های داخلی بر اساس معیارهای کنترلی شاخص کمی و کیفی حسابداری پرداختند. نتایج نشان داد که بین افشاء مؤلفه‌های ریسک و ضعف کنترل‌های داخلی رابطه معناداری وجود دارد. بین ساختار حاکمیت شرکتی (استقلال هیئت‌مدیره، مالکیت نهادی) و ضعف کنترل‌های داخلی رابطه معناداری وجود ندارد. بین ریسک عملیاتی و ضعف کنترل‌های داخلی رابطه معناداری وجود ندارد.

مرتضوی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی به شناسایی عوامل اثرگذار در استقرار نظام کنترل‌های داخلی بانک‌ها با توجه به ویژگی‌های محیطی کشور پرداختند. یافته‌های پژوهش بیانگر این است که از

تعداد ۱۱۹ شاخص استخراج‌شده به‌عنوان عوامل اثرگذار در استقرار نظام کنترل‌های داخلی بانک‌های ایران، ۱۱۳ شاخص (استقرار بعد محیط کنترل ۲۶ شاخص، استقرار بعد ارزیابی ریسک ۲۶ شاخص، استقرار بعد فعالیت‌های کنترلی ۲۷ شاخص، استقرار بعد اطلاعات و ارتباطات ۲۱ شاخص و استقرار بعد فعالیت‌های پایشی ۱۳ شاخص)، اجماع عمومی گروه دلفی را کسب نمود و با انجام تحلیل عاملی مشخص شد همه ۱۱۳ شاخص مذکور از اهمیت کافی برخوردار است.

فندرسکی و صفری‌گرایلی (۱۳۹۷) در پژوهشی به بررسی رابطه بین اثربخشی کنترل داخلی و ریسک سقوط قیمت سهام پرداختند. یافته‌های تحقیق بیانگر آن است که اثربخشی کنترل داخلی، موجب کاهش ریسک سقوط قیمت سهام شرکت‌ها می‌شود. یافته‌های تحقیق ضمن پرکردن خلاء تحقیقاتی صورت‌گرفته در این حوزه، می‌تواند برای سرمایه‌گذاران، قانون‌گذاران بازار سرمایه و تدوین‌کنندگان مقررات بازار حساسی در امر تصمیم‌گیری مفید باشد.

بیرامی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی به این نتیجه دست یافتند که کنترل داخلی بر شاخص‌های گزارشگری مالی و مدیریت ریسک که اهمیت ویژه‌ی دارد اثرگذار است و علاوه بر این قادر است بر حقوق سهام‌داران از لحاظ راهبری شرکتی تأثیر مثبت گذاشته و رضایت سهام‌داران را جلب نماید.

وکیلی‌فرد و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی رابطه بین ضعف کنترل‌های داخلی و ریسک سیستماتیک پرداختند. یافته‌های این تحقیق نشان دادند که در صورت وجود ضعف و نارسایی در سیستم کنترل‌های داخلی، شاخص ریسک سیستماتیک شرکت‌ها افزایش می‌یابد.

۳. روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر باهدف ارائه مدلی برای کنترل داخلی در سازمان تأمین اجتماعی جهت مدیریت ریسک انجام شده است. از این‌رو، این پژوهش ارائه‌دهنده مدل جدیدی می‌باشد. به‌همین دلیل این پژوهش از نوع تحقیقات اکتشافی است. مطالعه اکتشافی برای درک پدیده‌های نا آشنا و گسترش دانش از طریق نظریه‌پردازی استفاده می‌شود. از آنجایی که این پژوهش از نوع اکتشافی می‌باشد، برای گردآوری داده‌های مورد نیاز از روش‌های کیفی همچون مشاهده و مصاحبه استفاده می‌شود. از این‌رو این پژوهش به‌صورت کمی و کیفی صورت می‌پذیرد و در کنار روش کیفی مورد استفاده، این مطالعه با بررسی پیشینه پژوهش، شاخص‌های اصلی مدیریت ریسک را در سازمان تأمین اجتماعی شناسایی نموده و در گام‌های بعدی وارد مطالعات کمی بر روی آن نیز می‌شود. در این حالت به‌صورت توأمان پژوهش کیفی و کمی انجام می‌پذیرد. با عنایت به استفاده از روش‌های کیفی و کمی به‌صورت توأمان این پژوهش از جمله پژوهش‌های ترکیبی است و مشخصاً از طرح شیوه‌های ترکیبی اکتشافی استفاده خواهد نمود. در تحقیق حاضر پژوهشگر از میان استراتژی‌های موجود در پژوهش‌های ترکیبی (استراتژی پژوهش

شیوه‌های ترکیبی و استراتژی اقدام پژوهشی)، استراتژی پژوهش شیوه‌های ترکیبی را برگزیده است. چراکه در این استراتژی محقق به‌منظور تبیین، موشکافی و فهم یک رخداد، اطلاعات کیفی و کمی را جمع‌آوری می‌نماید. ترکیب این دو نوع اطلاعات درک بهتری از مسئله نسبت به تمرکز صرف بر یک نوع داده مهیا می‌سازد. استراتژی شیوه‌های ترکیبی دربرگیرنده: طرح شیوه‌های ترکیبی تبیینی، طرح شیوه‌های ترکیبی اکتشافی، طرح شیوه‌های ترکیبی آشیانه‌ای و طرح شیوه‌های ترکیبی کثرت‌گرا است، که محقق طرح شیوه‌های ترکیبی اکتشافی را به کار گرفته و مضافاً محقق امکان دارد طبقه‌های اطلاعاتی به‌دست‌آمده از اطلاعات کیفی اکتشافی با اطلاعات کمی را ترکیب نماید.

گسترش پوشش‌های بیمه‌ای و حمایتی و نظام تأمین اجتماعی سبب افزایش امید به زندگی، بهبود وضعیت و کیفیت زندگی افراد و تأثیر کلی آن در عرصه‌های مختلف زندگی (اقتصادی - اجتماعی) می‌شود، این عوامل باعث‌شده سازمان تأمین اجتماعی بزرگ‌ترین و گسترده‌ترین نهاد از نظر جمعیت تحت پوشش باشد، بنابراین پذیرش این موضوع که تأمین اجتماعی در پیشرفت و توسعه هر کشوری نقش و اهمیت به‌سزایی دارد بر کسی پوشیده نیست. از این جهت شناسایی عوامل مؤثر بر کنترل‌های داخلی سازمان تأمین اجتماعی و تأثیری که این عوامل می‌تواند بر مدیریت ریسک داشته باشد، می‌تواند بسیار حائز اهمیت باشد. لذا در این پژوهش سازمان تأمین اجتماعی به‌عنوان جامعه آماری انتخاب شده است. جامعه آماری این تحقیق تمامی کارکنان بخش مالی سازمان تأمین اجتماعی به تعداد ۲,۰۰۰ نفر است. برای مشخص کردن حجم نمونه پژوهش از فرمول کوکران استفاده شده است. با توجه به اینکه تعداد کل جامعه آماری این تحقیق ۲,۰۰۰ نفر می‌باشد، می‌توان بیان کرد که تعداد نمونه تحقیق با استفاده از فرمول کوکران حداقل باید ۳۲۲ نفر باشد. در مجموع تعداد ۳۴۰ پرسش‌نامه بین اعضای نمونه توزیع و جمع‌آوری شد. از روش نمونه‌گیری تصادفی به‌منظور مشخص کردن اعضای نمونه بهره‌گیری شده است. گردآوری اطلاعات تحقیق حاضر از طریق مصاحبه و پرسش‌نامه می‌باشد. ابتدا برای شناسایی عوامل مؤثر بر کنترل‌های داخلی در سازمان تأمین اجتماعی با استفاده از روش مصاحبه استفاده شد. پس از شناسایی عوامل مؤثر بر کنترل‌های داخلی، پرسش‌نامه مربوط به هر مؤلفه به‌صورت پرسش‌نامه محقق ساخته، بعد از مشاوره با متخصصین، متناسب با سؤالات اصلی پژوهش و در گواه‌های متناسب با فعالیت‌های مدنظر قرار گرفته شده در محورها با بهره‌گیری از طیف پنج درجه‌ای لیکرت طراحی شد. به‌منظور تحلیل روایی محتوایی و صوری، پرسش‌نامه تحویل چند نفر متخصص و استاد محترم راهنما قرار گرفت تا دیدگاه‌ها و پیشنهادات خود را برای اصلاح بیان کنند. پایایی پرسش‌نامه نیز در آغاز فرآیند پژوهش بعد از اجرای مقدماتی و گردآوری پرسش‌نامه‌های اولیه با استفاده از تکنیک آماری آلفای کرونباخ مورد مطالعه قرار گرفت. نتایج حاصل از آزمون پایایی پرسش‌نامه‌ها در جدول (۱) ارائه شده است:

جدول ۱. ضریب آلفای کرونباخ پرسش‌نامه‌ها

تعداد گویه‌ها	ضریب آلفای کرونباخ	ابعاد پرسش‌نامه
۳۶	۰/۹۲۶	کنترل‌های داخلی
۸	۰/۸۱۱	مدیریت ریسک

بر اساس نتایج جداول (۱) ضرایب پایایی برای پرسش‌نامه‌های پژوهش اندازه‌گیری شد که همگی بالاتر از ۰/۷ بوده و نشان از دقت بالای ابزار محاسبه به کار گرفته شده در این پژوهش دارد.

۱-۳-۱. مراحل اجرای پژوهش

این پژوهش در پنج مرحله به صورت زیر انجام می‌شود:

۱-۳-۱-۱. مرحله اول: استخراج شاخص‌های اولیه از مبانی نظری (مطالعه منابع مکتوب)

در گام نخست کلیه منابع مکتوب از جمله مقالات، کتب، و پایان‌نامه‌های مرتبط تا مرز دانش را کشف نموده و در موضوع مورد بررسی به کفایت تئوریک برسد. بدین ترتیب کلیه مدل‌های موجود در حوزه مدیریت ریسک و کنترل‌های داخلی در سازمان تأمین اجتماعی مطالعه شده و مدیریت ریسک و شاخص‌های اندازه‌گیری کنترل‌های داخلی در سازمان تأمین اجتماعی از آن‌ها استخراج شده است.

۱-۳-۱-۲. مرحله دوم: شناسایی عوامل مؤثر بر مدیریت ریسک در سازمان تأمین اجتماعی با روش مصاحبه

باتوجه به اینکه این پژوهش در سطح سازمانی اجرا می‌گردد، بنابراین خبرگان جهت انجام مصاحبه انتخاب می‌شوند. پس از آن لیست معیارهای اولیه حاصل شده از ادبیات نظری به عنوان راهنمایی برای مصاحبه از خبرگان استفاده می‌گردد و مصاحبه تا میزانی تکرار می‌گردد که به پاسخ‌های کم‌وبیش تکراری از مصاحبه‌شوندگان دست یابیم، سپس با بهره‌گیری از روش معادلات ساختاری در نرم‌افزار پی‌ال‌اس به تجزیه و تحلیل نتایج مصاحبه و استخراج عوامل کلیدی مدل مدیریت ریسک در سازمان تأمین اجتماعی بر اساس نظر خبرگان می‌پردازیم.

۱-۳-۱-۳. مرحله سوم: گروه‌بندی و شناسایی مؤلفه‌های مدل

جهت شناسایی مؤلفه‌های مدل، از روش نمونه‌گیری گلوله برفی که یک روش غیراحتمالی می‌باشد که حالت انتخاب تصادفی نیز دارد از جامعه آماری و تدوین پرسش‌نامه و ارزیابی روایی و پایایی آن، اقدام به گردآوری داده می‌نماییم. نمونه‌گیری گلوله برفی هنگامی مناسب می‌باشد که اعضای یک جامعه یا گروه به راحتی قابل مشخص شدن نباشند. این روش هم‌چنین به منظور شناسایی افراد متخصص در یک

حوزه خاص نیز به کار گرفته می‌شود. سپس با بهره‌گیری از تحلیل عاملی اکتشافی به تجزیه و تحلیل داده و گروه‌بندی و مشخص کردن مؤلفه‌های مدل می‌پردازیم. در این مرحله مدل مفهومی تحقیق ارائه می‌شود.

۴-۱-۳. مرحله چهارم: مشخص کردن شدت ارتباط معیارها و مؤلفه‌های الگو

در این مرحله برای مشخص کردن شدت ارتباطات مؤلفه‌ها و معیارهای الگوی مفهومی، با بهره‌گیری از داده‌های حاصل شده از مرحله سوم و مفاهیم معادلات ساختاری، داده‌های جمع‌آوری گردیده تجزیه و تحلیل شده و خروجی آن سبب ارائه مدل نهایی مدیریت ریسک و کنترل‌های داخلی را در سازمان تأمین اجتماعی خواهد شد.

۴-۱-۵. مرحله پنجم: سطح‌بندی مدیریت ریسک و شاخص‌های کنترل داخلی را در سازمان تأمین اجتماعی با به‌کارگیری مدل‌سازی معادلات ساختاری

پرسش‌نامه کیفی جهت مدل‌سازی معادلات ساختاری طراحی می‌نماییم و پس از جمع‌آوری داده‌ها از خبرگان و تجزیه و تحلیل آن و تأیید مدل توسط خبرگان، مدل نهایی را اجرا می‌نماییم.

۴. یافته‌های پژوهش

در پژوهش حاضر ابتدا با بررسی منابع مکتوب از جمله مقالات، کتب و پایان‌نامه‌های مرتبط، کلیه عوامل مؤثر در حوزه مدیریت ریسک و کنترل‌های داخلی در سازمان تأمین اجتماعی مطالعه شده و مدیریت ریسک شاخص‌های اندازه‌گیری کنترل‌های داخلی در سازمان تأمین اجتماعی از آن‌ها استخراج شد. با توجه به اینکه این پژوهش در سطح سازمانی اجرا می‌گردد، بنابراین خبرگان جهت انجام مصاحبه انتخاب شدند. برای انتخاب خبرگان جهت مصاحبه از روش نمونه‌گیری گلوله برفی استفاده شد. مطابق با این روش، ابتدا با یکی از مدیران صاحب‌نظر و دارای تحصیلات و تجربه کافی مرتبط با موضوع، انتخاب و مصاحبه از وی صورت گرفت و در پایان مصاحبه، از وی خواسته شد که سایر افراد مطلع و صاحب‌نظر در خصوص موضوع پژوهش را معرفی نماید. به‌منظور غنای پژوهش، تلاش شد تا با افرادی که شخصاً موضوع پژوهش را تجربه کردند و از دانش و تجربه‌ی بالایی برخوردار هستند، مصاحبه صورت گیرد. این فرایند تا اشباع نظری داده‌ها ادامه یافت و سرانجام پس از انجام مصاحبه با ۱۸ نفر، فرایند گردآوری داده‌ها پایان یافت. در ابتدای مصاحبه‌ها به‌طور کلی هدف پژوهش ذکر گردید و تأکید شد که از مصاحبه‌ها تنها برای مقاصد پژوهشی استفاده خواهد شد و هویت افراد به‌هیچ‌وجه در گزارش‌های تحقیق و مقالات منتشره، مشخص نخواهد شد. پس از انجام مصاحبه با خبرگان مدیریت ریسک و عوامل مؤثر بر کنترل‌های داخلی در سازمان تأمین اجتماعی شناسایی شد. مشخصات

مصاحبه‌شوندگان به شرح زیر می‌باشد:

جدول ۲. اطلاعات جمعیت شناختی مصاحبه‌شوندگان

تجربه کاری		مدرک تحصیلی		رشته تحصیلی		جنسیت		معیار اصلی
بالاتر از ۲۵ سال	۲۱ سال تا ۲۵ سال	۱۵ سال تا ۲۰	دکتری	کارشناسی ارشد	مدیریت و مالی	حسابداری و حسابداری	زن	مرد
۴	۸	۶	۷	۱۱	۱۲	۶	۳	۱۵
تعداد								

هدف از انجام این تحقیق بررسی تأثیر ارائه مدلی برای کنترل داخلی در سازمان تأمین اجتماعی جهت مدیریت ریسک می‌باشد. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش حاضر به شرح زیر می‌باشد:

جدول ۳. میانگین و انحراف معیار نمرات کنترل‌های داخلی و مدیریت ریسک

مقیاس	میانگین	انحراف معیار
کنترل‌های داخلی	۳/۶۷	۰/۷۷
مدیریت ریسک	۳/۳۳	۰/۷۲

جهت سنجش روایی از روایی سازه (روایی همگرا و واگرا) و برای ارزیابی پایایی متغیرهای پژوهش از آزمون آلفای کرونباخ و آزمون پایایی مرکب استفاده شده است. نتایج روایی و پایایی متغیرهای تحقیق در جدول شماره (۴) آمده است:

جدول ۴. آلفای کرونباخ و آزمون پایایی مرکب و میانگین واریانس استخراج شده متغیرهای پژوهش

سازه	آلفای کرونباخ	پایایی مرکب	AVE	تأیید/رد
کنترل داخلی	۰/۹۲۶	۰/۹۴۱	۰/۶۹۵	تأیید
مدیریت ریسک	۰/۸۱۱	۰/۸۶۳	۰/۵۶۳	تأیید

۱-۴. پایایی متغیرهای تحقیق

باتوجه به جدول (۴) مشخص گردید که آلفای کرونباخ کلیه سازه‌ها از مقدار ۰/۷۰ که مقدار حد مرزی جهت قبولی میزان آلفای کرونباخ است، بیشتر بوده و این نشان‌دهنده پایایی مناسب الگو می‌باشد. همچنین نتایج به دست آمده از جدول (۴) نشان می‌دهد مقدار پایایی مرکب جهت برازش مناسب الگو مقادیر بیشتر ۰/۷ برای هر سازه است که با در نظر گرفتن مقادیر به دست آمده، این رابطه برای کلیه سازه‌ها برقرار است. علاوه بر این نتایج به دست آمده از جدول (۴) برای شاخص میانگین واریانس استخراج گردیده جهت بررسی روایی همگرا برای کلیه سازه‌ها دارای مقادیر بیشتر ۰/۵ است که نشان می‌دهد برازش سازه مطلوب است.

روایی واگرا

در پایان روایی واگرا سومین شاخص ارزیابی برازش الگوهای اندازه‌گیری در روش پیمایی می‌باشد. روایی واگرا در نرم‌افزار PLS از دو طریق ارزیابی می‌گردد:

۱-۴-۱. روش فورنل و لارکر

جدول ۵. روش فورنل و لارکر

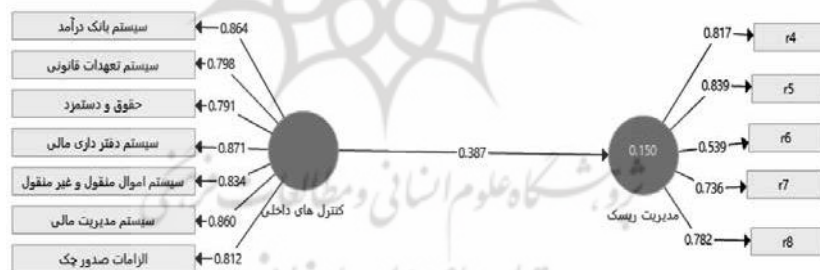
	۱	۲
مدیریت ریسک	۰/۷۵۰	
کنترل داخلی	۰/۳۸۷	۰/۸۳۳

همان‌طور که از جدول فوق که برگرفته از روش فورنل و لارکر^۱ (۱۹۸۱) مشخص است، مقدار جذر میانگین واریانس استخراج گردیده متغیرهای مکنون در تحقیق حاضر که در خانه‌های موجود در قطر اصلی ماتریس واقع شده‌اند، از مقدار همبستگی بین آن‌ها که در خانه‌های زیرین و چپ قطر اصلی ترتیب داده شده‌اند، بالاتر می‌باشد. از این‌رو می‌توان اظهار داشت که در این تحقیق سازه‌ها در الگو تعامل بیشتری با معیارهای خود دارند تا با سازه‌های دیگر. به عبارت دیگر، روایی واگرایی الگو در حد مناسبی می‌باشد. در الگو فوق بیشترین مقدار ۰/۸۳۳ و کم‌ترین مقدار ۰/۳۸۷ است.

۲-۱-۴. روش بارهای عاملی متقابل

بارهای عاملی به وسیله اندازه‌گیری مقدار همبستگی معیارهای یک سازه با آن سازه اندازه‌گیری می‌گردد که اگر این مقدار برابر و یا بیشتر از مقدار ۰/۴ شود، نشان‌دهنده این مطلب می‌باشد که واریانس میان سازه و معیارهای آن از واریانس خطای اندازه‌گیری آن سازه بالاتر بوده و پایایی در مورد آن الگو اندازه‌گیری قابل قبول می‌باشد. البته بعضی نویسندگان مثل ریوارد و هاف^۲ (۱۹۸۸) عدد ۰/۵ را به عنوان ملاک بارهای عاملی ذکر کرده‌اند.

ارزیابی بارهای عاملی: ارزیابی بارهای عاملی را برای هر یک از الگوهای اندازه‌گیری پژوهش در شکل زیر مشاهده می‌شود.

شکل ۱. سنجش بارهای عاملی (مدل اندازه‌گیری تحقیق)

همان‌گونه که در شکل (۱) مشخص می‌باشد بارهای عاملی متغیرها باید بیش از ۰/۵ باشد تا در الگو باقی بمانند در غیر این صورت از الگو حذف می‌گردند ولی در الگوی کنونی هیچ تغییری حذف نگردید.

1- Fornell & Larcker
2- Rivard & Huff

به بیان دیگر یافته‌های پژوهش و نتایج حاصل از مصاحبه با خبرگان نشان داد که عوامل تأثیرگذار بر کنترل‌های داخلی در سازمان تأمین اجتماعی شامل سیستم بانک درآمد، سیستم تعهدات قانونی، حقوق و دستمزد، سیستم دفترداری مالی، سیستم اموال منقول و غیرمنقول، سیستم مدیریت مالی و الزامات صدور چک می‌باشند، که از بین این موارد، سیستم دفترداری مالی دارای بیشترین بار عاملی می‌باشد. مطابق با نظر مصاحبه‌شوندگان عوامل اصلی تأثیرگذار بر کنترل‌های داخلی سازمان تأمین اجتماعی مورد فوق می‌باشند که بیشترین تأثیر را بر کنترل‌های داخلی سازمان دارد.

مطابق با نتایج به دست آمده از شکل شماره (۱) به ترتیب سیستم دفترداری مالی (۰/۸۷۱)، سیستم بانک درآمد (۰/۸۶۴)، سیستم مدیریت مالی (۰/۸۶۰)، سیستم اموال منقول و غیرمنقول (۰/۸۳۴)، الزامات صدور چک (۰/۸۱۲)، حقوق و دستمزد (۰/۷۹۱) و سیستم تعهدات قانونی (۰/۷۹۸) بیشترین ضریب تأثیر را بر کنترل‌های داخلی و به تبع آن بر مدیریت ریسک در سازمان تأمین اجتماعی دارند.

۲-۴. مدل معادلات ساختاری تحقیق

در این بخش به مطالعه مدل معادلات ساختاری پژوهش پرداخته می‌شود. بدین صورت که نخست برازش الگو را مورد مطالعه قرار داده و در ادامه الگو را در حالت اعداد معنادی مورد مطالعه قرار می‌دهیم (بررسی رد یا تأیید فرضیه‌ها) و در نهایت مدل را در حالت ضریب مسیر و ضریب تعیین می‌آوریم.

۲-۴-۱. برازش مدل

معیار سنجش برازش الگو در نرم‌افزار PLS با بهره‌گیری از شاخص نیکوی برازش مورد مطالعه قرار می‌گیرد. بدین معنی که به وسیله این شاخص، پژوهشگر می‌تواند پس از مطالعه برازش قسمت اندازه‌گیری و قسمت ساختاری مدل تحقیق خود برازش قسمت کلی را نیز کنترل کند. وتلز و همکاران^۱ (۲۰۰۹) سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵، ۰/۳۶ را به ترتیب عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای نیکوی برازش معرفی کرده‌اند. با توجه به محاسبات انجام شده، مقدار نیکوی برازش برای مدل این تحقیق ۰/۲۱۸ محاسبه گردید. با توجه به اینکه مقدار به دست آمده بزرگ‌تر از ۰/۲۵ می‌باشد بنابراین برازش مدل در حد مطلوب ارزیابی می‌گردد.

شکل ۲. مدل در حالت اعداد معناداری

همان‌طور که در شکل فوق مشخص است در سطح اطمینان ۹۵ درصد اعداد معناداری باید بیش از ۱/۹۶ محاسبه باشد تا فرضیه اصلی مورد تأیید قرار گرفته باشد. همان‌طور که اعداد معناداری مدل مشخص است. اثر کنترل داخلی بر مدیریت ریسک این متغیر مورد تأیید قرار می‌گیرد. همان‌طور که بیان شده، هدف اصلی این تحقیق بررسی اثربخشی کنترل داخلی بر مدیریت ریسک می‌باشد. نتایج بررسی هدف اصلی در جدول شماره ۶ بیان شده است.

جدول شماره ۶. بررسی هدف پژوهش

نتیجه	ضریب رگرسیون	سطح معناداری	ضریب تعیین	بر مؤلفه	تأثیر مؤلفه
تأیید	۰/۳۸۷	۰/۰۰۱	۰/۱۵۰	مدیریت ریسک	کنترل داخلی

نتایج بررسی نشان داد که سطح معناداری ۰/۰۰۱ و عدد معناداری ۷/۴۶۲ محاسبه شده است. بنابراین وجود ارتباط بین کنترل‌های داخلی و مدیریت ریسک مورد تأیید قرار می‌گیرد. ضریب تعیین ۰/۱۵۰ می‌باشد که نشان می‌دهد ۱۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیر مستقل تعیین می‌گردد. ضریب مسیر ۰/۳۸۷ حاکی از تأثیر گذاری مثبت و خوب می‌باشد. بدین معنی که با یک واحد افزایش در کنترل داخلی، ۰/۳۸۷ افزایش در مدیریت ریسک دارد.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

مطابق با نتایج به‌دست‌آمده از مصاحبه با خبرگان مشخص شد سیستم بانک درآمد، سیستم تعهدات قانونی، حقوق و دستمزد، سیستم دفترداری مالی، سیستم اموال منقول و غیرمنقول، سیستم مدیریت مالی و الزامات صدور چک از عوامل اثربخش در کنترل‌های داخلی بوده و می‌توانند به‌عنوان عوامل و مؤلفه‌های علی در زمینه شناسایی و تبیین مدیریت ریسک در سازمان تأمین اجتماعی مورد استفاده قرار گیرند. همچنین مطابق با نتایج به‌دست‌آمده از شکل شماره (۱) مشخص شد که سیستم دفترداری مالی، سیستم بانک درآمد، سیستم مدیریت مالی، سیستم اموال منقول و غیرمنقول، الزامات صدور چک، حقوق و دستمزد و سیستم تعهدات قانونی به ترتیب بیشترین میزان تأثیر را بر کنترل‌های داخلی و به‌تبع آن بر مدیریت ریسک در سازمان تأمین اجتماعی دارند. کنترل‌های داخلی، رویه‌های و خط‌مشی‌های مورد استفاده قرار گرفته به‌منظور شناسایی خطرات برای نیل به هدف‌های سازمان می‌باشند. کنترل‌های داخلی در همه کارکردها و در سرتاسر و کلیه سطوح سازمان، جاری می‌باشد به‌شکلی که بخش جدایی‌ناپذیر در اداره امور سازمان می‌باشد که موجب فراهم‌شدن اطمینان منطقی در رسیدن سازمان به اهدافش می‌گردد. مدیران همیشه در تلاش هستند که مطلوب‌ترین کنترل‌های داخلی را در سازمان تأمین اجتماعی مشخص نمایند چون به این نکته واقف هستند در صورت نبود یک سیستم کنترل داخلی مؤثر، محقق‌شدن رسالت اصلی سازمان و به حداقل رساندن رخدادهای غیره منتظره بسیار مشکل بوده و ازسویی وجود این کنترل‌های داخلی موجب افزایش کارایی، کاهش وقوع تخلفات مالی احتمالی، کم‌شدن ریسک از دست‌دادن دارایی‌ها و حصول اطمینان معقول از قابلیت اعتماد صورت‌های مالی و رعایت قوانین و مقررات خواهد شد. باتوجه به نتایج به‌دست‌آمده از شکل شماره (۱) مشخص شده از جمله عوامل تأثیرگذار در اثربخشی کنترل‌های داخلی که می‌توانند بیشترین تأثیر را بر مدیریت ریسک در سازمان تأمین اجتماعی داشته باشد. به‌ترتیب شامل کنترل‌های مربوط به سیستم دفترداری مالی (نظیر بررسی و کنترل میزان موجودی حساب بانکی جهت صدور چک، بررسی و کنترل چک‌های صادرشده)، کنترل‌های مربوط به سیستم بانک درآمد (نظیر کنترل صورت مغایرت بانک درآمد (ثبت مغایرت احتمالی) و کنترل مبالغ ثبت‌شده در دفاتر مالی درخصوص درآمد حق بیمه و پورسانت‌ها با تلگراف وصولی)، کنترل‌های مربوط به سیستم مدیریت مالی (نظیر بررسی و کنترل درخصوص حواله وجوه تنخواه‌گردان به واحدها، بررسی و کنترل تعداد کادر شاغل، مهارت کاری، انگیزه‌های کاری)، کنترل‌های مربوط به سیستم اموال منقول و غیرمنقول (نظیر کنترل و بررسی مستمر سرجمع‌داری اموال (محل استقرار و شخص تحویل‌گیرنده)، کنترل و پیگیری مغایرت ریالی بین سیستم دفترداری و سیستم اموال منقول)، کنترل‌های مربوط به الزامات صدور چک (نظیر وجود مدارک مثبت‌ه برای پرداخت و صدور چک، صدور برگه پرداخت توسط بالاترین مقام واحد)،

کنترل‌های مربوط به حقوق و دستمزد (بررسی و کنترل در رابطه با عدم پرداخت هرگونه علی‌الحساب و مساعده به کارکنان، بررسی و کنترل مستمر حقوق و مزایای پرسنل طبق احکام با سیستم حقوق و دستمزد) و کنترل‌های مربوط به سیستم تعهدات قانونی (نظیر بررسی چگونگی استفاده از خدمات نوین بانک‌ها در خصوص پرداخت مستمری، تطابق هزینه‌های مندرج در سیستم تعهدات قانونی با سیستم دفترداری) می‌باشد.

منظور از کنترل داخلی، مجموعه منسجمی از فرایندهای کنترلی مالی، عملیاتی و دیگر کنترل‌های مستمری است که توسط مدیران ارشد به منظور کسب اطمینان از تحقق اهداف مورد نظر تدوین شده و در تمامی سطوح سازمان تأمین اجتماعی به اجرا در می‌آید، بنابراین برخورداری یک سازمان از یک سیستم کنترل داخلی مؤثر، ضمن بهبود و ارتقاء کارایی و اثربخشی، به حفظ اعتبار و حسن شهرت سازمان می‌انجامد. البته، کارکردهای متعددی از یک سیستم کنترل داخلی مؤثر قابل تصور می‌باشد که برخی از آن‌ها شامل بهبود نظارت و پاسخگویی مناسب مدیران و کمک به فرایند تصمیم‌گیری و اداره مؤثر سازمان، بهبود سازوکارهای مرتبط، جهت مدیریت مناسب ریسک‌های موجود در فعالیت‌های سازمان، تقویت ساختارها و فعالیت‌های کنترلی از جمله، تفکیک وظایف رعایت فرایند اخذ مجوزها و مصوبات، رفع مغایرت‌ها و بازبینی عملکرد عملیاتی، بهبود اقدامات کنترلی جهت پیش‌گیری، شناسایی و اصلاح به موقع نارسایی‌ها از جمله اشتباهات، تخلفات و اختلاس‌ها، بهبود ارتباطات و گردش مناسب و به هنگام اطلاعات قابل اتکاء در میان تمامی سطوح سازمان تأمین اجتماعی، بهبود و ارتقاء سیستم گزارشگری و اطلاع‌رسانی به موقع و قابل اتکای سازمان تأمین اجتماعی به اشخاص و مراجع ذی‌ربط، و در نهایت حصول اطمینان از پایبندی کلیه سطوح سازمان تأمین اجتماعی به قوانین، مقررات، الزامات نظارتی، دستورالعمل‌ها و بخشنامه‌ها و اجرای مؤثر آن‌ها می‌شود. لذا می‌توان انتظار داشت الگوی عملیاتی تبیین شده از نظام کنترل‌های داخلی بر رویکرد مدیریت ریسک در سازمان تأمین اجتماعی تأثیرگذار باشد. نتایج به دست آمده در این پژوهش از بعد معناداری با پژوهش‌های ولی‌نیا و همکاران (۱۴۰۱)، غفاری قاضیانی و همکاران (۱۴۰۰)، فندرسکی و صفری گرایلی (۱۳۹۷)، بیرامی و همکاران (۱۳۹۷)، سوتارتو و مرتقی (۲۰۲۲)، هان و هوی (۲۰۲۱) و ثابت و همکاران (۲۰۱۹) همسویی دارد.

باتوجه به نتایج به دست آمده از اهداف پژوهش مدیران سازمان تأمین اجتماعی برای تأمین اطمینان نسبی از دستیابی به هدف‌های از پیش تعیین شده، حسن اجرای فعالیت‌ها در کلیه زمینه‌ها، جلوگیری از هرگونه اختلاس، تقلب و استفاده نادرست از منابع، دارایی‌ها، مدیریت ریسک و تحقق مسئولیت پاسخگویی و حسابدگی نسبت به فعالیت‌های انجام شده، مصرف بهینه و درست بیت‌المال می‌باید در راستای بهبود کنترل‌های داخلی به کنترل‌های مربوط به سیستم بانک درآمد، سیستم تعهدات قانونی، حقوق و دستمزد، سیستم دفترداری مالی، سیستم اموال منقول و غیرمنقول، سیستم مدیریت مالی و

الزامات صدور چک به‌عنوان عوامل اثربخش بر کنترل‌های داخلی در این پژوهش توجه داشته باشند. باتوجه‌به نتایج به‌دست‌آمده که نشان داد ضریب تأثیر سیستم دفترداری مالی به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های کنترل‌های داخلی بیشترین تأثیرگذاری بر کنترل‌های داخلی دارد و به‌تبع آن تأثیری که کنترل‌های داخلی بر مدیریت ریسک دارد، به مدیران سازمان تأمین اجتماعی پیشنهاد می‌شود در زمینه کنترل‌های مربوط به سیستم دفترداری مالی به موارد نظیر بررسی و کنترل میزان موجودی حساب بانکی جهت صدور چک، بررسی و کنترل چک‌های صادرشده (در وجه فروشندگان و نحوه نگهداری ته سوش چک‌ها)، بررسی و کنترل هزینه‌های اداری بر اساس آیین‌نامه معاملاتی، بررسی و کنترل عدم استفاده از حساب‌های غیرمجاز و بررسی مانده حساب ناشناس‌های درآمد سنواتی به مانده سال جاری توجه داشته باشند تا از این طریق اثربخشی کنترل‌های مربوط به سیستم دفترداری مالی بر کنترل‌های داخلی ارتقا پیدا کرده و به‌تبع آن تأثیری که کنترل‌های داخلی بر مدیریت ریسک دارد افزایش پیدا کند.

باتوجه‌به نتایج به‌دست‌آمده و اثربخشی کنترل‌های داخلی و به‌تبع آن تأثیری که کنترل‌های داخلی بر مدیریت ریسک دارد به مدیران سازمان تأمین اجتماعی پیشنهاد می‌شود در زمینه کنترل‌های داخلی به موارد نظیر سیستم بانک درآمد، سیستم تعهدات قانونی، حقوق و دستمزد، سیستم دفترداری مالی، سیستم اموال منقول و غیرمنقول، سیستم مدیریت مالی و الزامات صدور چک توجه داشته باشند تا از این طریق اثربخشی کنترل‌های داخلی ارتقا پیدا کرده و به‌تبع آن تأثیری که کنترل‌های داخلی بر مدیریت ریسک دارد افزایش پیدا کند.

در فرایند هر پژوهش علمی و عملی، مجموعه شرایط و مواردی وجود دارند که خارج از کنترل و اختیارات پژوهشگر می‌باشد. پژوهش حاضر نیز از این موارد مستثنی نبوده و یکی از مهم‌ترین محدودیت‌هایی این پژوهش، نبود پژوهش‌های مشابه درخصوص ارائه و تبیین الگوی عملیاتی کنترل‌های داخلی در سازمان تأمین اجتماعی می‌باشد که پژوهشگر را در مقایسه یافته‌های خود با محدودیت مواجه نموده است. هم‌چنین گسترده‌بودن مؤلفه‌های تأثیرگذار بر کنترل‌های داخلی و عدم توانایی بررسی و لحاظ تمامی این مؤلفه‌ها و محدودیت مربوط به دوره زمانی جمع‌آوری اطلاعات از دیگر محدودیت‌های این پژوهش می‌باشد.

منابع

۱. اسماعیلی کیا، غریبه؛ سلیمانی زاده، الهام. (۱۳۹۷). بررسی وضعیت فعلی کنترل‌های داخلی، شناسایی مزایا و تعیین پیش‌نیازهای پیاده‌سازی آن در بخش عمومی (مورد مطالعه ادارات دولتی شهر دهلران)، شانزدهمین همایش ملی حسابداری ایران، بوئین و میاندشت.
۲. ارجمندزاد، عبدالمهدی. (۱۳۹۵). چهارچوبی برای نظام‌های کنترل داخلی در واحدهای بانکی، تهران، انتشارات کمیته نظارت بر بانکداری مستقر در بانک تسویه حساب‌های بین‌المللی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.
- بابایی، محمدعلی؛ وزیرزنجانی، حمیدرضا. (۱۳۸۴). مدیریت ریسک، رویکردی نوین برای ارتقای اثربخشی سازمان‌ها، مجله تدبیر، شماره ۱۷۰، صص ۱۴-۲۰.
۳. بیرامی، لاله؛ کیانی، علی؛ بیرامی، وحید؛ قائمی‌راد، محمدحسین. (۱۳۹۷). اثربخشی دستورالعمل کنترل‌های داخلی سازمان بورس اوراق بهادار در شرکت‌های بورسی سیمان، مجله اقتصادی، شماره (۴ و ۳)، صص ۴۳-۷۰.
۴. پانتر، آلن. (۱۳۹۱). مدیریت ریسک و تأمین مالی، ترجمه: هادی اصل‌سرای و محمد حسن، تهران: پژوهشکده بیمه.
۵. حسینی، سیدعلی‌رضا؛ حسینی، سیدمحمدحسین؛ سیدمطهری؛ سیدمهدی. (۱۳۹۳). رابطه‌ی استفاده از فنون مدیریت ریسک با عملکرد شرکت‌های فعال صنایع غذایی، پژوهش‌های تجربی حسابداری، سال ۴، شماره ۱، صص ۴۵-۶۰.
۶. خدامی‌پور، احمد؛ ابراهیمی رومنجان، مجتبی؛ نیک‌اندیش، مسعود؛ اشرفی، عبدالناصر. (۱۳۹۴). پیاده‌سازی کنترل‌های داخلی و نقش آن در کاهش تخلفات مالی در دستگاه‌های دولتی - دیدگاه ذی‌حسابان و مدیران مالی، ماهنامه پژوهش‌های مدیریت و حسابداری، شماره ۱۰، صص ۲۷-۳۹.
۷. ذبیح‌زاده، عبدالله؛ پورآقاجان، عباسعلی؛ رضانی، جواد؛ عباسیان، محمدمهدی. (۱۳۹۹). طراحی مدل رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر سیستم کنترل داخلی با رویکرد مدل هوشمند ترکیبی، دانش حسابداری، سال ۲۰، شماره ۸۰، صص ۳۸۳-۴۲۵.
۸. شیروانی، علیرضا؛ فتحی، علی. (۱۳۹۸). بررسی تأثیر کیفیت حسابداری داخلی بر پیشگیری از تخلفات مالی (مطالعه موردی: اداره امور مالیاتی استان چهارمحال و بختیاری)، دومین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، مهندسی صنایع، اقتصاد و حسابداری، تفلیس - گرجستان، دبیرخانه دائمی با همکاری دانشگاه امام صادق (ع).
۹. صراف، فاطمه، سیدصالحیان، مریم‌السادات؛ حرآبادی فراهانی، حسین؛ محمد حسن زاده، سهیل. (۱۳۹۴). مقایسه چهارچوب‌های یکپارچه کوزو-کنترل داخلی سال ۲۰۱۳ و مدیریت ریسک سازمانی سال ۲۰۰۴، دانش و پژوهش حسابداری شماره ۳۳، صص ۳۵-۴۵.
۱۰. غفاری قاضیانی، عباس؛ خردیار، سینا؛ پورعلی، محمدرضا؛ صمدی، محمود. (۱۴۰۰). ارائه الگوی ضعف کنترل‌های داخلی بر اساس معیارهای کنترلی شاخص کیفی حسابداری، دانش حسابداری و حسابداری مدیریت، سال ۱۰، شماره ۳۸، صص ۲۵۵-۲۶۷.
۱۱. فندرسکی، علی؛ صفری‌گرایلی، مهدی. (۱۳۹۷). اثربخشی کنترل‌های داخلی و ریسک سقوط قیمت سهام،

- پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال ۱۰، شماره ۳۸، صص ۱۶۹-۱۸۶.
۱۲. مرتضوی، سیدمرتضی؛ شکرخواه، جواد؛ بولو، قاسم. (۱۴۰۰). الگویی برای استقرار نظام کنترل‌های داخلی در بانک‌های ایران، دانش حسابداری مالی، سال ۸، شماره ۴، صص ۱-۴۰.
۱۳. نادری‌نورعینی، محمدمهدی؛ خانزاده، محمد. (۱۳۹۷). از ایزو تا کوزو: راهی که باید رفت، مطالعات حسابداری و حسابرسی، شماره ۲۷، صص ۶۳-۷۴.
۱۴. نیک‌جو، مهدی؛ قنبری، مهدی؛ جمشیدی نوید، بابک؛ مسعودی جواد. (۱۴۰۰). طراحی الگوی نقش ویژگی‌های شخصیتی و سبک رهبری مدیران در ضعف کنترل‌های داخلی، دانش حسابداری مالی، سال ۸، شماره ۳، صص ۸۱-۱۲۴.
۱۵. وکیلی‌فرد، حمیدرضا؛ اوحدی، فریدون؛ کریمی حصار، فرشاد. (۱۳۹۲). رابطه بین ضعف کنترل‌های داخلی و ریسک سیستماتیک، مطالعات کمی در مدیریت، سال ۴، شماره ۱، صص ۱۱۷-۱۳۴.
۱۶. ولی‌نیا، سیدنیما؛ رنجبر، محمد حسین؛ خدادادی، داوود؛ سالاری، حجت‌الله. (۱۴۰۱). بررسی اثر ضعف کنترل‌های داخلی بر تغییرات بازده سهام، مدیریت سود واقعی و ریسک شرکت‌ها، فصلنامه علمی پژوهشی دانش سرمایه‌گذاری، سال ۱۱، شماره ۳، صص ۵۶۳-۵۷۸.

17. Arjomandnejad, Abdolmahdi. (2016). A framework for internal control systems of banks. Tehran, Publications of the Banking Supervision Committee based in the Bank for International Settlements, Central Bank of the Islamic Republic of Iran. (In Persian)
18. Babaei, Mohammadali; Vazir Zanjani, Hamidreza. (2005). Risk management, a novel approach for improving organizational effectiveness, Tadbir Magazine, No. 170, pp. 14-20. (In Persian)
19. Bakar, N. S. Jaafar, S. Awaludin, N. Aman, Z. (2020). Risk Management Based on Internal Control Environment for Top Cooperative in Malaysia. Journal of Management & Muamalah 10(1): 2180-1681.
20. Beyrami, Laleh; Kiyani, Ali; Beyrami, Vahid; Ghaemiraad, Mohammadhossein. (2018). The effectiveness of the Securities and Exchange Organization's internal control guidelines in listed cement companies, Journal of Economics, No. (3 & 4), pp. 43-70. (In Persian)
21. Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO ((.2004) Enterprise Risk Management Integrated Framework: Executive Summary. Durham, NC: COSO.
22. Dereck, Barr-Pulliam ; Helen, Brown (2022) , The Effects of the Internal Control Opinion and Use of Audit Data Analytics on Perception of Audit Quality, Assurance, and Auditor Negligence, Journal of Practice and Theory (2022) , (1): 25-48
23. Esmailikia, Gharibeh; Soleimanizadeh, Elham. (2018). Evaluating the status quo of internal controls, identifying the advantages, and determining the requirements of its public sector implementation (Case study: Government agencies in Dehloran County), the 16th National Accounting Conference of Iran, Bueen and Midandasht. (In Persian)
24. Fenderesk, Ali; Safarigharayeli, Mehdi. (2018). The efficacy of internal controls and the risk of falling stock prices, Journal of Financial Accounting and Auditing Research, Year 10, No. 38, pp. 169-186. (In Persian)
25. Fornell, C. and Larcker, D. (1981). Evaluating Structural Equation Modeling with Unobserved Variables and Measurement Error. Journal of Marketing Research. 18(1): 39-50.
26. Ghafari Ghaziani, Abbas; Khordyar, Sina; Pourali, Mohammadreza; Samadi, Mahmoud. (2021). Presenting the internal control weakness model based on the control criteria of the accounting quality index, Journal of Accounting and Auditing Science, Year 10, No. 38, pp. 255-267. (In Persian)
27. Gelinas, U. J. and Dull, R. B. (2008) , Accounting Information Systems, 7th edition, Thomson South-western, Mason, Ohio.
28. Hanh, H. T. Huy, D. T. N. (2021). Potential relationship of internal control, internal audit and risk management in company – the case study of Vingroup in Vietnam. Laplage em Revista (International). 7, 20-28.
29. Hanwen, chen; Daoguang , Yang; (2022) , Internal controls, risk management, and cash holdings , Journal of Corporate Finance, Volume 64, October 2020 , pp 72-74

30. Hosseini, Seyyed Alireza; Hosseini, Seyyed Mohammadhossein; Seyyed Mottahari; Seyyed Mehdi. (2014). The relationship between employing risk management techniques and the performance of food industry companies, *Quarterly Journal of Empirical Studies in Accounting*, Year 4, No. 1, pp. 45-60. (In Persian)
31. Khodamipour, Ahmad; Ebrahimi Romanjan, Mojtaba; Nikandish, Massoud; Ashrafi, Abdolnaser. (2015). Implementing internal controls and their effect on reducing financial violations in government agencies - the perspective of accountants and financial managers, *Monthly Journal of Management and Accounting Research*, No. 10, pp. 27-39. (In Persian)
32. Khulkhachieva, G. Badmahalgaev, L and Berikova, N. (2022). Development of methodological approaches to risk management within the system of internal control of agricultural organizations. *BIO Web of Conferences* 43, 1-10.
33. Lisnawati, E., & Apollo, A. (2020). The Relationship Between Internal Control, Regulation And Fraud With Risk Management As A Moderating Variable. *Dinasti International Journal of Education Management And Social Science*, 1(6), 968-980.
34. Merna, T. and Al-Thani, F. F. (2008) , *Corporate Risk Management*, 2nd edition, John Wiley & Sons Ltd. , Chichester, United Kingdom.
35. Moeller, M. (2011). *COSO Enterprise Risk Management: Establishing Effective Governance, Risk, and Compliance (GRC) Processes*, 2nd Edition. wiley and son. PP. 72-74.
36. Mortazavi, Seyyed Morteza; Shokarkhah, Javad; Bolo, Ghasem. (2021). A model for establishing the internal control system in Iranian banks, *Journal of Financial Accounting*, Year 8, No. 4, pp. 1-40. (In Persian)
37. Naderi Noureyni, Mohammadmehdi; Khanzadeh, Mohammad. (2018). From ISO to COSO: The journey ahead, *Journal of Accounting and Auditing Studies*, No. 27, pp. 63-74. (In Persian)
38. Nikjo, Mehdi; Ghanbari, Mehdi; Jamshidi Navid, Babak; Masoudi, Javad. (2021). Designing the model of the effect of managers' personality traits and leadership style on the weakness of internal controls, *Journal of Financial Accounting*, Year 8, No. 3, pp. 81-124.(In Persian)
39. Panter, Allen. (2012). *Risk management and financing*, Translation: Hadi Aslsarai and Mohammad Hassan, Tehran: Insurance Research Institute.
40. Rivard, S., and Huff, S. I. (1988). Factors of success for end user computing. *Communication of the ACM*, 31950, 552-570.
41. Sarraf, Fatemeh, Seyyed Salehian, Maryamosadat; Horabadi Farahani, Hossein; Mohammad Hassanzadeh, Soheyl. (2015). Comparing integrated COSO-internal control frameworks in 2013 and organizational risk management in 2004, *Journal of Accounting Science and Research* No. 33, pp. 35-45. (In Persian)
42. Shirvani, Alireza; Fathi, Ali. (2019). Investigating the impact of internal audit quality on preventing financial violations (Case study: Department of Tax Administration of Chaharmahal and Bakhtiari Province), *Second International Conference on Management, Industrial Engineer-*

ing, Economics and Accounting, Tbilisi-Georgia, Permanent Secretariat in cooperation with Imam Sadiq University. (In Persian)

43. Staciokas R. Rupsys R. (2005). Application of Internal Audit in Enterprise Risk Management, *Engineering Economics*. 2 (45): 20-25.
44. Sutarto, B. J. and Murtaqi, I. (2022). The Correlation of Risk Management and Internal Control in Budget RKAP 2020 PT Hutama Karya (Persero). *European Journal of Business and Management Research* 7(2): 19-22.
45. Thabit, H. Solaimanzadah, A. Mohammed, A. (2019). Determining the Effectiveness of Internal Controls in Enterprise Risk Management based on COSO Recommendations. *International Conference on Accounting, Business, Economics and Politics*. 7, 381-390.
46. Vakilifard, Hamidreza; Ohadi, Fereydon; Karimi Hesari, Farshad. (2013). The relationship between the weakness of internal controls and systematic risk, *Journal of Quantitative Studies in Management*, Year 4, No. 1, pp. 117-134. (In Persian)
47. Valinia, Seyyed Nima; Ranjbar, Mohammadhossein; Khodadadi, Davood; Salari, Hojjatollah. (1401). Investigating the effect of weak internal controls on stock return volatility, real profit management, and corporate risk, *Quarterly Scientific-Research Journal of Investment Science*, Year 11, No. 3, pp. 563-578. (In Persian)
48. Wetzels, M., G. -Schroder, C., & Van Oppen. (2009). Using PLS path modeling for assessing hierarchical construct models: Guidelines and empirical illustration. *Management Information Systems Quarterly*, 33(1), 177-95.
49. Woods, M; Peter K and Linsley P. (2008). *International Risk Management: Systems, Internal Control and Corporate Governance*. CIMA Publishing is an imprint of Elsevier, First Edition.
50. Zabihzadeh, Abdollah; Pouraghajan, Abbas Ali; Ramezani, Javad; Abbasian, Mohammadmehdi. (2020). Designing a ranking model of the factors affecting the internal control system with a hybrid intelligent model, *Auditing Science*, Year 20, No. 80, pp. 383-425. (In Persian)

پښتونستان ښار
پښتونستان ښار
پښتونستان ښار

فصلنامه
پښتونستان
پښتونستان
پښتونستان